

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

**Grau de lingüística:
Menció de francès i alemany**

Treball de Fi de Grau

Curs 2020-2021

**LA TRANSMISSIÓ INTERGENERACIONAL DEL ROMANÈS A
L'ÀREA METROPOLITANA DE BARCELONA**

Joaquim Teixidor Compañó

Dirigit per Avel·lí Flors Mas

Barcelona, 17/06/2021

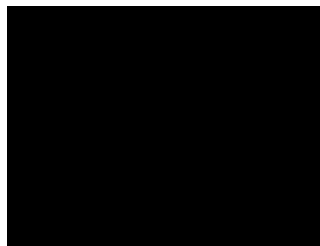

Amb aquest escrit declaro que soc l'autor original d'aquest treball i que no he emprat per a la seva elaboració cap altra font, incloses fonts d'Internet i altres mitjans electrònics, a part de les indicades. En el treball he assenyalat com a tals totes les citacions, literals o de contingut, que procedeixen d'altres obres.

Tinc coneixement que d'altra manera, i segons el que s'indica a l'article 18, del capítol 5 de les Normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges de la UB, l'avaluació comporta la qualificació de "Suspens".

Barcelona, a 17/06/2021

Signatura:

RESUM

D'ençà que la immigració des de Romania es va intensificar ara fa uns vint anys, una part de la descendència dels primers romanesos que arribaren en aquest context ja ha assolit l'adolescència o l'edat adulta. Mitjançant entrevistes a persones d'ambdues generacions, l'estudi fa palès que l'ús domèstic del romanès no ha decaigut entre els participants, i que també es manté la percepció positiva respecte a la llengua, considerada un element essencial per al manteniment de la identitat col·lectiva. No obstant això, la diversitat dels àmbits d'ús ha minvat d'una generació a l'altra i, encara que els de la segona estiguin disposats a transmetre el romanès als seus hipotètics descendents, no estan convençuts de poder-ho aconseguir.

Paraules clau: romanès, família, transmissió lingüística intergeneracional, política lingüística, comunitat.

REZUMAT

De când imigrația din România s-a intensificat acum aproximativ douăzeci de ani, unii dintre descendenții primilor români care au venit în acest context au ajuns deja la adolescență sau la vârstă adultă. Prin interviuri cu oameni din ambele generații, studiul arată că folosirea limbii române în interiorul familiei nu a scăzut în rândul participanților și că este menținută și o percepție pozitivă față de limbă, considerată un element esențial pentru menținerea identității colective. Cu toate acestea, diversitatea domeniilor de folosire s-a diminuat de la o generație la alta și, deși descendenții sunt dispuși să transmită limba română copiilor lor ipotetici, nu sunt convinși că o pot face.

Cuvinte cheie: limbă română, familie, transmitere lingvistică intergenerațională, politică lingvistică, comunitate.

AGRAÏMENTS

En primer lloc, agraeixo a l'Avel·lí Flors que durant el grau m'hagi transmès interès per la sociolingüística, i que com a tutor hagi confiat en la meva proposta, a part d'orientar-me al llarg del procés.

També dono les gràcies als participants per la seva predisposició i franquesa, ja que si no fos per ells no hauria pogut realitzar aquest treball.

Finalment a totes les persones que m'han donat el suport necessari per seguir endavant en aquest context de pandèmia, sobretot a l'Andreu Batlle, a en Ionuț Țonea, a l'Amina El Daouaa, a en Santi Campo, a la Marie Inthavong, a l'Aitana López i a la meva família.

Vă mulțumesc din inima.

ÍNDEX

1. Introducció	6
2. Context	7
2.1 La llengua romanesa	7
2.2 La comunitat romanesa en el context català i espanyol	8
2.3 Transmissió de llengües de la immigració	9
3. Marc teòric	10
3.1 Concepcions de la política lingüística	10
3.2 Nivells de context	11
3.3 Factors incidents en les polítiques lingüístiques	12
3.3.1 Actors	12
3.3.2 Ideologies lingüístiques dels parlants	13
3.3.3 La comunitat	14
3.3.4 Estratègies	15
4. Metodologia	15
5. Resultats	18
5.1 Usos lingüístics	19
5.1.1 Interaccions a les famílies	19
5.1.2 Àmbits d'ús	20
5.1.3 Aplicació de polítiques lingüístiques	22
5.2 Ideologies lingüístiques	25
5.2.1 Percepció envers la llengua	25
5.2.2 Llengua i identitat	26
5.2.3 Voluntat de transmissió i arguments	27
5.2.4 Factors limitadors de l'ús	28
5.3 Competències lingüístiques	29
6. Conclusions	31
Referències	33
Annexos	38

1. INTRODUCCIÓ

A principis d'aquest segle, la població d'origen romanès va augmentar exponencialment a Catalunya en un context de migració econòmica. Després de dues dècades, suposa la segona comunitat immigrada de fora de l'estat per darrere de la marroquina, i ja se'n poden trobar adolescents i adults que s'han socialitzat i escolaritzat al nostre país, fills dels primers que varen arribar.

El tema de l'estudi, doncs, és l'evolució de les pràctiques i de les ideologies lingüístiques d'una generació a l'altra, és a dir, entre els que van arribar a l'edat adulta, i els que han nascut o bé s'han criat en la nostra societat abans d'assolir l'adolescència. Tanmateix, cal matisar que l'objectiu d'estudiar aquesta evolució no està focalitzat en la integració lingüística dels parlants de romanès, sinó en el manteniment de la transmissió intergeneracional de la seva pròpia llengua. Per tant, la pregunta de recerca no es limita a "quines diferències a nivell de pràctiques i ideologies es perceben entre els membres de la primera i la segona generació?", sinó que cal passar-la pel filtre del manteniment lingüístic i afegir-hi la segona part "i quins elements faciliten o dificulten la transmissió intergeneracional del romanès?".

L'interès principal de la recerca rau en la importància que les comunitats preservin la seva llengua. I és que, segons alguns autors com Junyent (2020) s'ha demostrat que el fet de perdre-la té conseqüències a llarg termini que fins i tot poden arribar a involucrar perjudicis en la salut dels membres de la comunitat. La necessitat d'aquest tipus d'estudi també ve donada per la de gestionar un multilingüisme horitzontal que va en augment, entenent aquest concepte com la convivència de diverses llengües en una mateixa societat, normalment causada per desplaçaments migratoris (Bastardas, 2005). Quant a les motivacions personals, l'interès adquirit al llarg del grau per les qüestions relacionades amb la sociolingüística, i l'experiència d'haver realitzat un quadrimestre en una universitat romanesa han condicionat l'elecció d'aquest tema. També hi ha contribuït la curiositat per adoptar una perspectiva diferent i investigar sobre la situació d'un col·lectiu al qual no pertanyo.

Pel que fa a l'estructura del treball, es divideix en sis apartats. Després d'aquesta introducció, el context conté una explicació breu sobre la situació glossogènica i geogràfica del romanès, a part dels conceptes clau per a comprendre l'evolució de la immigració romanesa a casa nostra. A més, hi he exposat alguns resultats d'estudis previs que s'han encarregat d'analitzar la transmissió intergeneracional de llengües de comunitats immigrades, incloent-hi la romanesa.

Tot seguit, al marc teòric hi figuren algunes teories extremes de la literatura sociolingüística, les quals he utilitzat per a dissenyar l'instrument d'obtenció de dades i per a interpretar els resultats. Més endavant, a l'apartat de la metodologia, hi justifico els criteris que he emprat a l'hora de triar els mètodes de recerca i d'obtenció de dades, així com per a l'elaboració de la mostra; a part d'explicitar els principis metodològics que he tingut presents durant la realització de les entrevistes i la redacció de la memòria. El nucli de l'estudi, integrat per la presentació dels resultats i les conclusions, considera diferents aspectes dels usos (interaccions dins de les famílies, àmbits d'ús i aplicació de polítiques lingüístiques) i de les ideologies (percepció de la llengua, llengua i identitat, voluntat de transmissió, i factors limitadors de l'ús), sempre en clau de contrast entre les dues generacions. A més, també he tractat com els membres de cadascuna perceben la competència dels fills.

Si bé no he detectat patrons d'ús diferents en les interaccions a la llar, i els discursos envers la llengua resulten eminentment favorables en ambdues generacions, la reducció dels àmbits d'ús, la desconexió afectiva i la manca de seguretat entre els membres de la segona generació suposen possibles impediments de cara a la continuïtat de la llengua en un futur dins de la comunitat. Ara bé, al llarg de la redacció dels resultats i de les conclusions m'he abstingut d'emetre judicis de valor, ja que, tal com dona a entendre El Hachmi (2021:239) en un dels seus relats de temàtica migratòria, l'abandonament de la llengua pròpia no sol ser una decisió arbitrària: "L'únic que aconseguia explicar era que les llengües no van soles, que estan vinculades a emocions i que les meves emocions feia dècades que no eren en la llengua del meu poble. Em vaig adonar que molta gent ho volia tot de nosaltres: que ens integréssim i ens adaptéssim als costums «d'aquí» [...] però al mateix temps que conservéssim la llengua, la cultura i les coses bones del nostre origen".

2. CONTEXT

2.1 La llengua romanesa

El romanès és una llengua romànica oriental, oficial a Romania i, per tant, també a la Unió Europea des de la seva adhesió l'any 2007. Així mateix, és la llengua oficial de la República de Moldàvia, on hi ha un context sociolingüístic singular a causa de les polítiques de russificació *de facto* que van tenir lloc durant el període soviètic (Ciscel, 2010) i que en l'actualitat es tradueixen en una situació de bilingüisme social.

Si bé a Romania el romanès és la llengua hegemònica, les dades del cens oficial de l'any 2002, evocades per Constantin (2004) conclouïen que aleshores un 10.5% dels ciutadans pertanyien a

altres grups ètnics com hongaresos, gitanos, turcs o alemanys, cadascun amb una llengua pròpia. A més, d'acord amb Csata i Marác (2016) als *judete*¹ de Harghita i Covasna, situats a Transilvània, hi predomina l'ús de l'hongarès per damunt del romanès.

Per molt que el seu caràcter romànic comporti certa semblança amb el català, i el vocabulari bàsic presenti cognats significatius, en un estudi sobre els manlleus en romanès, Schulte (2009) atribueix origen eslau a un 16.5% dels substantius. A més, Lamuela (2005) indica que els mots d'origen hongarès, francès i turc també consistueixen una part important del lèxic. A la taula 1 es poden observar uns quants cognats del romanès i el català (tot i que alguns difereixin de significat, mantenen una relació semàntica), mentre que la taula 2 conté mots d'origen eslau.

Taula 1: alguns cognats del romanès i el català

Català	Romanès	Significat
Bou	Bou	Bou
Nou	Nou	Nou
Cap	Cap	Cap
Ou	Ou	Ou
Foc	Foc	Foc
Joc	Joc	Joc
Ànima	Inima	Cor
Nebot	Nepot	Nebot/Nét
Pastanaga	Păstârnac	Xirivia

Taula 2: mots d'origen eslau en romanès

Català	Romanès
Guerra	Război
Amor	Dragoste
Meravellós	Grozav
Esposa	Nevastă
Amistat	Prietenie
Alba	Zori
Pastanaga	Morcov
Triturar	A zdrobi
Malalt	Bolnav

2.2 La comunitat romanesa en el context català i espanyol

D'acord amb l'Institut d'Estadística de Catalunya, a l'any 2020 79.314 persones nascudes a Romania vivien al nostre país, xifra que representa el 5% de la població nascuda a l'estranger i l'1% de la població total. Al conjunt de l'Estat Espanyol els percentatges són superiors: segons l'Institut Nacional d'Estadística les 578.228 persones nascudes a Romania suposen el 8% de la població nascuda a l'estranger i l'1.2% de la total. Tanmateix el fenomen s'ha atenuat en els últims anys: Bucur (2012) constata que el 2011 el total de població romanesa

¹ Entitats de divisió territorial a Romania

enregistrada a l'Estat Espanyol va assolir les 865.000 persones, i que a la província de Castelló va arribar a suposar un 10% de la població total.

Alonso (2008) assenyala que l'any 2000 a l'Estat Espanyol només hi havia 6.410 persones nascudes a Romania, mentre que al gener de 2007 n'hi havia 524.995. Així doncs, tot i que l'ingrés de Romania a la Unió Europea pogués actuar com a catalitzador del procés migratori, no en va ser la causa directa perquè va tenir lloc l'1 de gener de 2007, i en aquell moment els romanesos ja representaven la segona comunitat d'immigrants per darrere dels marroquins. Segons l'autor, l'èxode romanès arreu d'Europa va ser produït per la precarietat que es vivia al país, accentuada el 1996 amb l'increment de l'oscil·lació entre sous i cost de vida causat per la privatització de les empreses: els preus eren semblants als d'Espanya però els sous eren deu vegades inferiors. D'altra banda, atribueix als alts índex d'economia submergida d'Itàlia i Espanya el fet que esdevinguessin les destinacions predilectes, ja que aquesta situació ha afavorit la inserció al mercat laboral per a les persones que es trobaven en un context d'immigració irregular abans que Romania ingressés a la Unió Europea. Després de l'ingrés, encara que els romanesos fossin ciutadans europeus i poguessin migrar regularment a qualsevol país de la Unió, l'existència de xarxes socials consistents hauria afavorit la persistència de la immigració cap a Itàlia i Espanya, especialment en el cas de la comunitat gitana i de les persones més actives en la vida religiosa.

2.3 Transmissió de llengües de la immigració

Al llibre *El futur del català depèn de tu*, Junyent (2020) estima que més de 300 llengües conviuen a Catalunya i reproduïx les dades d'Idescat, segons les quals l'àrab i el romanès són les més parlades per darrere del castellà i del català. Ja s'han realitzat estudis dedicats a la transmissió intergeneracional de les llengües de la immigració a casa nostra, també amb l'objectiu d'esbrinar si s'està mantenint o no, i quins factors hi contribueixen. La finalitat de tractar aquests estudis previs és facilitar la comprensió dels resultats d'aquest, tot situant-los en un context de recerca i establint paral·lelismes al llarg de l'anàlisi.

Un exemple canònic n'és el de Junyent i Comellas (2019), centrat en les llengües filipines. Després d'haver observat que una petita part dels participants afirmen no tenir cap competència en una llengua filipina, i que una part més representativa en té però no la fa servir, els autors de l'article conclouen que hi ha indicis d'interrupció de la transmissió intergeneracional. Resultats semblants es troben en un treball de fi de grau sobre la transmissió intergeneracional de l'amazic a Osona, en què Boudichat (2019) arriba a la conclusió que, malgrat l'actitud

favorable de la comunitat envers la llengua, la manca de competència i d'àmbits d'ús dificulta la continuïtat de la transmissió de cara al futur.

Un cas oposat és el de la comunitat anglòfona, documentat per Walls (2019). En aquest article, els resultats apunten que la transmissió intergeneracional de l'anglès a Catalunya es veu enfortida per la presència de la llengua en diversos àmbits d'ús, és a dir, pel fet de depassar l'àmbit intragrupal malgrat que no sigui majoritària en la societat d'acollida.

Pel que fa a la transmissió intergeneracional del romanès, l'estudi de Carrobles (2011) descriu les pràctiques i actituds lingüístiques dels seus parlants a la Comunitat de Madrid a partir d'una metodologia quantitativa. Com a punts a favor, l'autor detecta que el domini de la llengua és percebut com a quelcom necessari per a mantenir la identitat col·lectiva, i que gairebé tots els informants desitgen que els seus fills siguin competents. Tanmateix, deixa constància que el percentatge baixa considerablement quan els pregunta la llengua que empren realment, és a dir, que en una part important dels enquestats les expectatives no coincideixen amb les mesures aplicades. Aquesta incongruència és descrita per l'autor mitjançant la formulació *todo para el rumano pero sin el rumano* (Carrobles 2011:206).

L'estudi de Flors Mas (2020), centrat en les pràctiques i ideologies lingüístiques dels adolescents d'origen estranger a Castelló de la Plana, mostra que la llar és l'únic àmbit on encara predomina l'ús de les llengües de la immigració. Tot i que el castellà hi estigui entrant a través dels membres de la segona generació, en el cas de la comunitat romanesa s'observa un patró lleugerament divergent, ja que aquests presenten una forta identificació respecte a la llengua d'origen, i més tendència a contribuir a la seva preservació a l'àmbit domèstic.

3. MARC TEÒRIC

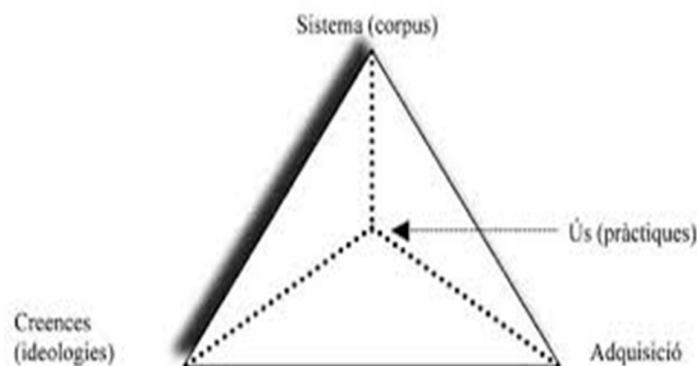
3.1 Concepcions de la política lingüística

Tenint en compte que el treball aspira a entendre el procés de la transmissió lingüística intergeneracional, que té lloc principalment a l'àmbit familiar i de la llar, el projecte s'emmarca teòricament en el marc de la política lingüística familiar. Curdt-Christiansen (2018:420) defineix aquest terme com "*explicit and overt as well as implicit and covert language planning by family members in relation to language choice and literacy practices within home domains and among family members*".

Ara bé, la detecció d'una política lingüística no sempre és quelcom unívoc, i per aquest motiu el concepte pot resultar polèmic. Mentre que per a alguns autors com Cooper (1989) implica esforços conscients per tal d'influir en el comportament lingüístic dels altres, segons Spolsky (2004) una política lingüística pot ser implícita, la qual cosa pot donar lloc a desacords sobre si existeix o no. Malgrat que el terme suggereixi una acció institucional, el mateix Spolsky aclareix que es pot donar en entitats de qualsevol mida, des de famílies fins a governs. Aquesta idea és reforçada per McCarty (2014), qui constata que la política lingüística pot no ser explícita i que no requereix ser establida per una autoritat, sinó que pot partir de les pràctiques i ideologies dels parlants.

D'acord amb el model de Vila (2012) el fet lingüístic és més que un sistema o una estructura perquè es tracta d'una realitat multidimensional integrada per diferents aspectes, visibles a la figura 1. Mentre que el sistema equival a l'estructura lingüística i les pràctiques a l'ús de la llengua, l'adquisició (competència) fa referència als coneixements lingüístics, i les ideologies a les creences que hom té envers la llengua. Per a l'autor, la complexitat del fet lingüístic implica que les polítiques lingüístiques poden incidir en múltiples dels aspectes esmentats, que mantenen una relació d'interdependència.

Figura 1: el fet lingüístic en totes les seves dimensions

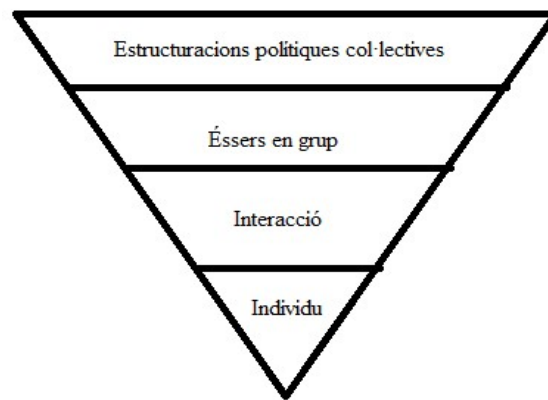
Font: Vila (2012)

3.2 Nivells de context

Així doncs, en aquest estudi el concepte de política lingüística familiar es tradueix en les tries lingüístiques que els progenitors han executat respecte a la transmissió o al manteniment de la llengua romanesa; i a les ideologies subjacents. Tanmateix, el projecte no es limita a l'anàlisi

d'aquestes tries des d'una perspectiva individual, ja que aleshores s'estaria negligint el fet que estan influïdes per una sèrie de factors aliens als pares. Bastardas (2004) ens recorda que hi ha diferents nivells de context interrelacionats i que, per tant, no se'n pot atendre un sense tenir en compte la resta. Aquest fenomen es pot observar a la piràmide invertida il·lustrada a continuació: el nivell individual, corresponent a les representacions i experiències del parlant, està condicionat per les interaccions amb d'altres, per les característiques del grup i pels factors macrosocials.

Figura 2: piràmide multidimensional invertida

Font: Bastardas (2004)

Per aquest motiu, la pregunta de recerca no només està enfocada en la llengua que els progenitors han escollit per adreçar-se als seus fills, sinó també en la complexitat de les interaccions, en les experiències i perspectives personals de cadascú, i en el comportament de cada individu en grups aliens a la llar. La necessitat d'estudiar la política lingüística familiar com a fenomen holístic més enllà l'àmbit domèstic també l'esmenta Curdt-Christiansen (2016), insistint que les polítiques estatals, els discursos públics o les experiències migratòries dels pares poden tenir una incidència considerable en el que passa a la llar.

3.3 Factors incidents en les polítiques lingüístiques

3.3.1 Actors

A més, darrere d'aquests condicionants hi intervenen una sèrie d'actors (Zhao, 2011), concepte rellevant per a l'anàlisi dels rols dels progenitors i els descendents en les polítiques lingüístiques: permet no tractar aquests últims com a simples receptors, i destacar el seu marge d'agència. Zhao (2011) classifica els diferents tipus d'actors entre persones amb poder, amb

expertesa, amb influència i amb interès, que correspondrien respectivament a l'autoritat pública, a les elits intel·lectuals, a les elits socials i als individus que prenen les decisions lingüístiques, incloent-hi els destinataris de la política lingüística. Els participants d'aquest estudi serien del darrer tipus (persones amb interès) ja que es caracteritzen per prendre decisions lingüístiques en un cercle social proper. En canvi, els actors amb influència es caracteritzen pel seu capital simbòlic, un concepte que ens remet a Bourdieu (1977). Segons aquest autor, la capacitat d'influència no és quelcom exclusiu dels individus, sinó que es pot extrapolar a les llengües, per la qual cosa cadascuna rebria un valor social diferent tot i tenir la mateixa validesa lingüística que la resta.

3.3.2 Ideologies lingüístiques dels parlants

Aquest valor social de les llengües està estretament lligat amb les ideologies lingüístiques dels parlants. Carrobles (2011), en el seu estudi centrat en les pràctiques i actituds lingüístiques dels parlants de romanès a la Comunitat de Madrid, constata que entre els informants hi ha una tendència majoritària a relacionar el fet de relegar la seva llengua a un segon lloc, i a integrar-se millor a la societat d'acollida, la qual cosa implica que les associacions que s'atribueixen a una llengua poden tenir conseqüències en el seu ús. Aquesta idea ens remet a la figura 1, ja que és un clar exemple de com les ideologies lingüístiques poden arribar a incidir en les pràctiques. Per aquesta raó, un dels aspectes que he comparat entre les dues generacions és la percepció envers el romanès mitjançant una pregunta explícita, tot i que analitzant detalladament les altres respostes també he pogut extreure certes associacions més implícites. A part del valor social de les llengües, l'anàlisi de la percepció dels parlants també permet distingir dues ideologies proposades per Woolard (2005): l'autenticitat i l'anonimat. Mentre que l'autenticitat atribueix a la llengua connotacions ètniques i la capacitat d'expressar la naturalesa de la comunitat, l'anonimat li confereix la categoria de vehicle de comunicació neutral apte per a tothom, amb la qual es pretén legitimar el seu ús generalitzat. Aplicant aquest concepte a l'anàlisi, es tracta de detectar si el romanès és percebut com una llengua purament folklòrica, o si realment és considerat útil i funcional pels membres de la comunitat.

Quant a les ideologies dels pares, De Houwer (1999) proposa el terme *impact beliefs* per a mesurar el grau en què aquests es consideren capaços de transmetre la llengua. Per exemple, algú que cregui que la competència de romanès dels seus fills estigui a les seves mans, tindrà uns *impact beliefs* forts, per oposició a qui consideri que les seves accions influiran poc en el desenvolupament lingüístic dels descendents. Una altra variable ideològica determinant són les

causes que empenyen els pares a actuar d'una determinada manera. D'acord amb Bastardas (2016) n'hi ha tres de principals: l'afectivitat envers la llengua, la identitat i la utilitat de cara al futur. A l'estudi de Carrobles (2011) es conclou que els arguments més corrents entre els romanesos de la Comunitat de Madrid per justificar la transmissió de la llengua són de caire identitari, com ara "per no perdre les arrels". No obstant això, tal com he esmentat al context, aquest investigador adverteix que les argumentacions dels progenitors no sempre estan en consonància amb les pràctiques, i que és comú desitjar que els descendents parlin romanès, però no aprofitar les ocasions en què es pot fer servir. Aquesta percepció inexacta de la seva pròpia conducta, per a Spolsky (2012) també està relacionada amb una percepció esbiaixada de la competència dels fills, més basada en les pròpies creences que en una observació real.

3.3.3 La comunitat

També existeix una dimensió col·lectiva o grupal, visible a la piràmide multidimensional invertida de Bastardas il·lustrada anteriorment. A la realitat estudiada, aquesta dimensió col·lectiva coincidiria amb els àmbits d'ús pertanyents a la comunitat romanesa o, dit altrament, els espais en què els participants poden parlar la seva llengua quan surten de casa. Encara que la pregunta de recerca estigui encarada a l'àmbit familiar, l'anàlisi de la dimensió comunitària queda legitimada per Martínez de Luna (2010), per al qual la supervivència de les llengües minoritàries o minoritzades depèn de l'existència d'uns àmbits d'ús comunitaris sòlids en què els membres mantinguin una actitud lingüística proactiva. En la mateixa direcció apunta Lamuela (2004) quan proposa el concepte d'instal·lació, un estadi intermedi en què una llengua no és l'hegemònica de la societat on es parla, però tampoc és substituïda perquè es manté la transmissió intergeneracional i està regulada per unes normes d'ús pròpies. Perquè això passi, Vila (2019) assegura que és imprescindible l'autoorganització de la comunitat, és a dir, que fins a cert punt sigui autònoma respecte de la societat que l'envolta. Fishman (2012), del mateix parer, recalca la importància del suport a les institucions pròpies i posa l'exemple de les comunitats de jueus ultraortodoxos als Estats Units, els quals, malgrat viure en entorns urbans, mantenen l'ídix gràcies al fet que funcionen com societats autònomes, articulades al voltant del component religiós. Tanmateix, amb l'exemple dels parlants de polonès matisa que també es pot assolir un equilibri entre el manteniment de les institucions pròpies i la participació en la societat, sense passar pel grau d'aïllament dels jueus ultraortodoxos o dels amish.

3.3.4 Estratègies

Per molt que els condicionants aliens a la llar siguin essencials per a comprendre el fenomen de la transmissió intergeneracional, seria un error negligir el nivell individual, protagonista en aquest estudi. L'aspecte més visible de les polítiques lingüístiques familiars són les estratègies desencadenades pels progenitors, que Lanza (2008:56) classifica entre comprensió mínima (*minimal grasp*), suposició expressada (*expressed guess*), repetició, alternança de codi i la inacció (*move on*). La comprensió mínima consisteix a simular que no s'entén el missatge quan no és produït en la llengua desitjada. La suposició expressada, igual que la repetició, es basa en reformular la resposta en la llengua desitjada, però implica demanar més explicacions per assegurar-se que l'interlocutor la faci servir. A l'estudi, no només tracto les estratègies realitzades, sinó també la reacció dels receptors, ja que en aquest cas l'interès rau en la possible harmonia o conflicte que es pugui produir entre les dues generacions. També es contempla la possibilitat que les pràctiques dels fills incideixin en les dels pares, tot i que segons Bastardas (2016) aquest fenomen sigui poc comú perquè existeix una tendència a la continuïtat, és a dir, la llengua en què s'inicia el contacte sol quedar fixada.

4. METODOLOGIA

La metodologia del projecte ha constatat d'un procés que *grosso modo* es pot segmentar en tres tipus de tasques: el primer tipus ha consistit en la planificació del treball, és a dir, en la recerca bibliogràfica, el plantejament de la pregunta de recerca i els objectius, explicats a la introducció, però també en els mètodes de recerca i d'obtenció de dades. Un altre tipus de tasca s'ha basat en el disseny de la mostra de participants i en la realització de les entrevistes, i el restant en l'anàlisi de les dades obtingudes.

A l'hora de triar el mètode de recerca he optat per un enfocament qualitatiu, basat en la generació i anàlisi de dades textuais (Williams, 2007). Concretament he seguit la lògica de l'estudi de cas, una tècnica que segons Gerring (2004) pretén estudiar intensivament una unitat singular amb l'objectiu de comprendre una classe més extensa d'unitats similars; i no pas establir relacions causals.

Tot i que en un principi els mètodes etnogràfics, és a dir, l'observació dels participants en la seva quotidianitat, semblessin els més eficients, els condicionants ambientals propis d'una pandèmia han contribuït a l'elecció d'un format compatible amb la virtualitat. Així doncs, finalment l'entrevista amb profunditat ha resultat ser l'eina més adient en aquest cas, ja que

també permet obtenir dades detallades. Entre els avantatges principals d'aquest mètode, Garcia (2007) en destaca la interacció directa amb els participants i el caràcter obert, que aporta gran riquesa informativa. A més, indica que és la tècnica més adequada si es cerca un perfil concret, com en el cas d'aquest estudi. Com que el tipus d'informació que volia obtenir variava segons la generació, he dissenyat dos models d'entrevista: un per als progenitors i l'altre per als fills. A l'hora de dissenyar el guió, m'ha servit d'orientació el llibre editat per Emili Boix-Fuster i M. Rosa Torrens (2011) *Les Llengües al Sofà*, ja que és una recopilació d'entrevistes sobre el plurilingüisme familiar als territoris de parla catalana.

Respecte al disseny de la mostra, en total he seleccionat 5 famílies, amb dos participants per a cadascuna, corresponents a la primera i a la segona generació. Com a primera generació, em refereixo al conjunt de persones que van migrar a Catalunya ja a l'edat adulta, mentre que els de la segona són les que han nascut aquí o bé els que s'hi han socialitzat. El nombre de famílies no és una decisió arbitrària, ja que he considerat que l'estratègia de comparar diversos parells intergeneracionals s'alinea més amb l'objectiu de contrast esmentat a la introducció. Per tal d'acotar l'àmbit territorial, només he admès famílies residents a l'àrea metropolitana de Barcelona, entesa com a vegueria. Un altre criteri aplicat és el de descartar famílies mixtes, ja que en cas contrari la complexitat de les dades excediria els objectius del treball, adaptats al temps i als recursos de què dispo. Tampoc no he inclòs famílies procedents de la República de Moldàvia, ja que situació sociolingüística singular d'aquest país, esmentada a l'apartat del context, podria esbiaixar l'anàlisi dels resultats. Pel mateix motiu, també m'he abstingut de seleccionar persones pertanyents a les minories lingüístiques de Romania, les quals he considerat com a comunitats diferenciades que mereixerien estudis a part. Tot i que he intentat obtenir un percentatge semblant entre homes i dones en cada generació (no idèntic perquè n'hi ha cinc de cada) per tal d'evitar un biaix de sexe, no ha estat possible trobar més homes entre els participants de la primera. Així doncs, cal recalcar que d'entrada he intentat evitar aquest biaix, però només s'ha ofert un progenitor de sexe masculí. A continuació exposo dues taules: una amb la mitjana d'edat i el percentatge de temps viscut a Catalunya, i una altra amb el perfil de les famílies i dels participants, per als quals he emprat pseudònims amb la finalitat de respectar el seu anonimat.

Taula 3: mitjana d'edat i percentatge de temps viscut a Catalunya

	Primera generació	Segona Generació
Mitjana d'edat	46	20
Percentatge de temps viscut a Catalunya	35%	72.6%

Taula 4: perfil de les famílies i dels participants

Família	Municipi	Membres	Pseudònim dels entrevistats	Ocupació
1	Pineda de Mar	Mare, filla, parella de la mare	Doina (G1)	Treballadora en una fruiteria
			Alexandra (G2)	Estudiant de lingüística
2	Esplugues de Llobregat	Mare, fill, filla, àvia	Alice (G1)	Auxiliar d'infermeria
			Cornel (G2)	Estudiant de medicina i feina a temps parcial en una empresa d'enviaments a Romania
3	Barcelona	Mare, filla	Raluca (G1)	Mecànica
			Cosmina (G2)	Alumna de 3r d'ESO
4	Sabadell	Mare, pare, fill	Monica (G1)	Camionera
			Bogdan (G2)	Delineant
5	Rubí	Mare, pare, fill i filla	Iulian (G1)	Dependent de botiga
			Robert (G2)	Cursant 1r de batxillerat

El procés d'obtenció de dades ha tingut lloc íntegrament en línia, concretament mitjançant videotrucades que han estat enregistrades. Al llarg de les entrevistes he tingut present la importància de minimitzar els efectes de la paradoxa de l'observador (Labov, 1972), ja que es tracta que els participants s'expressin tal com ho fan quan no són observats. Per aconseguir-ho, en alguns moments he intentat desviar el focus d'atenció intentant que no tinguessin la sensació de participar en una entrevista, sinó en una conversa.

Com que aquesta tècnica ha generat molta informació secundària, els enregistraments tenien una extensió considerable i, per tant, he optat per només transcriure les dades de rellevància sociolingüística.

Al llarg de l'anàlisi de les dades obtingudes, he intentat evitar termes com "llengua materna" o "parlant nadiu", ja que, tal com afirma Rampton (1990) estan connotats i parteixen de certes premisses infonamentades, com ara que el fet d'heretar una llengua comporta parlar-la bé, o que aquesta es transmet per la via materna. Per interpretar les dades, he tingut en compte les advertències de tres autors. En primer lloc, Calvet (1987) indica que és possible que els participants contestin el que creuen que l'entrevistador vol sentir, o el que creuen que fan, i no el que fan realment. En la mateixa línia, De Houwer (1999) assenyala que les creences expressades en una entrevista no sempre acaben equivalent del tot a l'actuació real. L'advertència restant fa referència a la subjectivitat de l'investigador, la qual segons De la Cuesta-Benjumea (2011) hauria de ser examinada de manera reflexiva per ser conscient fins a quin punt hom té impacte sobre l'estudi i la interacció amb els participants. Per exemple, en aquest estudi l'investigador no és membre de la comunitat estudiada, la qual cosa pot haver condicionat fins a cert punt l'actitud dels entrevistats.

5. RESULTATS

L'exposició dels resultats està organitzada en tres apartats principals, en funció dels fenòmens que s'aborden en cada cas. En concret, se'n distingeixen tres: usos, ideologies i competències lingüístiques. L'apartat dels usos comença amb una anàlisi de tipus més literal pel que fa a la descripció de les interaccions intrafamiliars i en els diferents àmbits d'ús, però adopta un caràcter més interpretatiu en tractar les polítiques lingüístiques familiars, ja que en aquest cas no només es tracta de sintetitzar les explicacions dels informants, sinó de connectar-les amb els conceptes teòrics esmentats anteriorment.

L'apartat referent a les ideologies lingüístiques en primer lloc conté l'anàlisi de la percepció de la llengua per part dels participants i, a continuació, de la importància que té de cara al manteniment de la identitat grupal. Més endavant, tracto la voluntat de transmetre-la en ambdues generacions i també com els informants es veuen afectats per diferents limitacions. Finalment, l'apartat sobre les competències lingüístiques consisteix en comparar si les percepcions respecte al nivell de romanès dels fills coincideixen en ambdues generacions, a part de ser un element clau per a avaluar si la transmissió intergeneracional ha estat exitosa o

no. Si bé la finalitat és contestar la pregunta de recerca, centrada en la comparació entre les dues generacions, he anat exposant paral·lelament les diferents anàlisis familiars donant lloc a un eix de comparació horitzontal, la qual cosa m'ha permès destacar les similituds i divergències entre els casos, i redactar els resultats de manera més fluïda i amena per al lector.

5.1 Usos lingüístics

5.1.1 Interacció a les famílies

La naturalesa de les interaccions varia considerablement entre les diferents famílies. Segons els entrevistats, en una s'hi parla íntegrament en romanès, en una altra gairebé només castellà, i a la resta es combinen les dues llengües en diferents graus i de diferents maneres. Tot i que dins d'aquestes tres famílies restants els membres vagin canviant de llengua, els participants han constatat que normalment les interaccions no són asimètriques. Així doncs, no he detectat cap cas en que el progenitor parli sempre en una llengua i el fill contesti en una altra, sinó que sol haver-hi una simetria dins de l'alternança. Un exemple molt clar n'és el de l'Alexandra i la seva mare, pertanyents a la família 1:

Alexandra: Per exemple, amb la meua mare barregem castellà i romanès, però sempre ens saludem en castellà. Mai diem *buna ce faci*, sempre és un *hola qué tal*. Per expressar emocions també m'és més fàcil trobar les paraules en castellà, sempre és *te quiero*, no *te iubesc*.

És a dir, per molt que entre elles vagin alternant de llengua, sembla que els canvis sovint depenen del context o del tema del que es parla. En canvi, l'Alexandra sempre fa servir el romanès amb la parella de la seva mare, reticent a emprar qualsevol altra llengua en l'àmbit familiar. Alternances semblants també es donen a la família 2, en què l'Alice i la seva filla passen al castellà en espais públics o quan tenen convidats. Tanmateix només he detectat aquest fenomen entre la mare i la filla, ja que la resta dels membres afirmen interactuar entre ells en romanès independentment del context i del tema de conversa, incloent-hi els dos germans. A més, la mare ha destacat que en moltes ocasions és ella qui demana a la filla de parlar en castellà per tal de “perdre l'accent”. Aquests canvis de llengua conscients són encara més explícits i intensos en el cas de la família 4, els membres de la qual canvien al castellà automàticament en sortir de casa. Tant la mare com el fill han afirmat que dins de casa tots parlen romanès entre ells, mentre que a fora les interaccions passen a ser en castellà; i que es tracta d'un acord que tenen els tres, també amb el pare. L'origen i la justificació d'aquest comportament estan exposats al punt 5.2.4.

A diferència de les interaccions descrites, les de la família 5 es donen majoritàriament en castellà, tot i que hi ha algunes excepcions. Per exemple, en Iulian de vegades es comunica amb la seva filla en romanès, la qual cosa no es dona amb la seva dona ni amb el seu fill Robert. Segons aquest últim, abans parlaven molt més romanès, però amb el temps l'ús de la llengua ha anat minvant. De fet, aquesta tendència l'he detectada a totes les famílies tret de la 3, integrada per la Raluca i la seva filla Cosmina, de 15 anys. D'acord amb la narració de la mare, amb el temps han passat de parlar majoritàriament en castellà a fer-ho sempre en romanès, però cal matisar que la versió de la Cosmina és contradictòria, ja que ha manifestat que tota la vida han parlat en romanès. Independentment de quina afirmació sigui més verídica, el punt d'interès rau en el fet que es tracta de l'única família en què l'ús de la llengua no ha decaïgut amb el pas del temps.

5.1.2 Àmbits d'ús

D'una banda, l'anàlisi dels àmbits d'ús pretén detectar punts en comú i divergències entre les dues generacions pel que fa als contextos en què es fa servir la llengua. De l'altra, identificar la importància d'aquests àmbits respecte de la cohesió de la comunitat romanesa ja que, tal com figura al marc teòric, per a alguns autors l'ús comunitari i el suport a les institucions pròpies és clau per a la continuïtat de les llengües.

Obviant la llar, els àmbits d'ús que he reconegut en què hi ha presència del romanès són els grups d'amics, les esglésies ortodoxes, les botigues de productes romanesos, els espais virtuals i, en alguns casos, l'àmbit laboral. Per oposició a l'anàlisi de les interaccions intrafamiliars, aquí es pot apreciar una distribució contrastiva dels usos lingüístics entre les dues generacions. Per exemple, l'Alexandra i la seva mare han declarat tenir contacte amb la llengua en els mateixos àmbits: botigues, televisió i trobades amb amics. Gràcies a la metodologia emprada, però, he pogut extreure un matís determinant: mentre que la mare es reuneix amb una colla, l'Alexandra ho fa amb amistats disperses, que ni tan sols es coneixen entre elles i que, per tant, no constitueixen una xarxa de contactes. Això sí, cada cop que s'hi troba assegura que sempre utilitza la llengua d'origen, a diferència de la resta de participants de la segona generació. Malgrat que aquests últims tinguin amistats d'origen romanès, l'ús de la llengua sol ser anecdòtic. Després de l'Alexandra, en Bogdan seria el que més la fa servir en aquest àmbit, tot i que de manera molt limitada perquè només té un amic romanès i perquè aplica la mateixa política lingüística que amb la família: parlar castellà a fora de casa. En canvi, els seus pares

sembla que no la segueixen amb el seu grup d'amics, format per diversos membres que preferiblement es comuniquen en la llengua d'origen.

Així doncs, el contrast entre les dues generacions no només es troba en l'ús dins de l'àmbit, sinó també en la seva estructura: tots els progenitors entrevistats excepte en Iulian participen regularment en reunions grupals, en què la llengua hegemònica és el romanès. Per contra, el grup més gran entre els participants de la segona generació és el de la Cosmina, integrat per tres membres que principalment interactuen en castellà .

Un altre àmbit en què he localitzat desencaixos importants és el de l'església ortodoxa. Hi assisteixen regularment dues de les mares entrevistades: l'Alice i la Raluca, respectivament de les famílies 2 i 3. Els seus fills, però, no hi participen i, segons el de l'Alice, això té repercussió en altres àmbits:

Cornel: Yo tengo cero contacto menos por el trabajo y la familia con la comunidad rumana. En parte porque la mayoría de la comunidad rumana aquí está asentada en la iglesia y yo no soy religioso. Entonces la mayoría de personas han tenido amigos rumanos porque estaban en los grupos de gente joven en la iglesia que se juntaban. Yo solo tengo amigos españoles y de otras nacionalidades.

Aquesta afirmació està avalada pel que ha explicat la seva mare, segons la qual l'església actua com a nucli en què es formen grups d'amics que també es troben per realitzar altres activitats com dinars o sortides. Així mateix, ha indicat que en aquest àmbit gairebé només es parla en romanès, la qual cosa és prou significativa si es té en compte la tendència a la continuïtat (Bastardas, 2016) esmentada al marc teòric: la llengua en què s'inicia el contacte sol quedar fixada. La capacitat de l'església a l'hora d'influir en altres àmbits també l'ha constatada l'altra mare que hi assisteix, la Raluca. Ha explicat que, quan el mossèn té problemes amb el cotxe, el porta a reparar al taller on ella treballa, i que aleshores parlen en romanès. Així doncs, l'oportunitat d'emprar la seva llengua inicial en l'àmbit laboral li ve donada per l'assistència regular a l'església.

L'únic àmbit que presenta les mateixes característiques en les dues generacions és el de les botigues de productes romanesos. Excepte el pare de la família 5, la menys proactiva envers la llengua, totes les mares entrevistades hi compren. Tot i que es podria percebre com un biaix de gènere, en Iulian ha afirmat que la seva esposa tampoc no freqüenta aquests espais. Pel que fa als fills, a part del d'aquesta última família, tots hi compren regularment menys el de l'Alice.

La semblança no és només quantitativa, perspectiva col·lateral en aquest estudi, sinó que també s'ha detectat un patró de conducta idèntic en tots els que han afirmat anar-hi, atès que la llengua que empren al local és la romanesa. L'avantatge d'aquest àmbit es basa en el fet que la seva participació no requereix compartir creences religioses o uns valors específics, de manera que qualsevol membre de la comunitat pot anar a fer almenys una part de la compra en la seva llengua inicial. No obstant això, cal reconèixer el caràcter efímer i volàtil de l'activitat que s'hi duu a terme, limitada a l'obtenció de queviures.

El context virtual també ha resultat determinant pel que fa a la continuïtat del contacte amb la llengua a la segona generació, ja que tret d'un, tots els fills afirmen consumir algun tipus de contingut audiovisual en romanès. Cal matisar, però, que la naturalesa dels continguts sí que varia entre les dues generacions: mentre que els participants de la primera miren els canals de Romania que tenen sintonitzats a la televisió, els de la segona tendeixen a escoltar música i a mirar algun programa en diferit per internet, però en general de forma molt més esporàdica que els seus pares. A part dels continguts audiovisuals, que proporcionen un ús passiu de la llengua, hi ha grups a les xarxes socials, però aquest interès a conèixer gent de la mateixa procedència només l'he detectat en participants de la primera generació. Les xarxes socials també actuen com a potenciador d'altres àmbits, ja que s'hi organitzen activitats com barbacoes i s'hi facilita informació com horaris de misses.

5.1.3 Aplicació de polítiques lingüístiques

Tenint en compte que el terme "política lingüística" s'associa a dos paradigmes conceptuals diferents, he donat preferència al més ampli, és a dir, el que no requereix una actuació explícita des d'un pla institucional. Aquesta perspectiva m'ha permès diferenciar les tries lingüístiques implícites de les explícites, i detectar les estratègies aplicades i el paper dels diferents actors involucrats en la reproducció del romanès en cadascuna de les famílies.

La detecció i l'anàlisi d'aquests elements ha estat una tasca més simple en el cas de les polítiques explícites, a causa de la transparència amb la qual han estat descrites pels participants. Un exemple n'és la família 1, en què la parella de la mare rebutja obertament interactuar amb les altres dues membres de la família en qualsevol llengua que no sigui romanès. D'acord amb la classificació de Lanza (2008) esmentada al marc teòric, es tractaria de la comprensió mínima, l'única estratègia íntegrament monolingüe. Aquesta conducta també indica que la parella de la mare és el principal actor involucrat en la reproducció del romanès

dins de la seva unitat familiar, tot i que no l'únic perquè l'Alexandra, la seva fillastra, es posiciona al respecte i n'emet un judici:

Alexandra: En canvi, la parella de la meva mare em parla absolutament sempre en romanès i no admet que li parli en una altra llengua, sempre diu que li parli en romanès. Si li parlo en castellà, no respon. És molt orgullós amb el tema de la llengua. A mi no m'agrada aquesta actitud, la veig massa extrema.

Així doncs, encara que la receptora de la política lingüística l'accepti a la pràctica, no acaba d'aprovar-la, la qual cosa implica que l'èxit de l'estratègia és parcial. Pel que fa a la mare, ha afirmat que el fet d'adreçar-se a l'Alexandra tant en castellà com en romanès ha estat quelcom espontani, tot i que sempre li ha insistit que parli romanès amb tanta gent com pugui.

Una altra família en què he trobat tries explícites és la 3, integrada per la Raluca i la seva filla Cosmina. Segons la informació que ha declarat la mare, al principi alternava el castellà amb el romanès perquè considerava que un contrast brusc entre l'escola i la llar podria generar confusió a la Cosmina, fins que aquesta li va demanar explícitament que parlessin només en romanès. La política lingüística, per tant, ha estat configurada des de les dues generacions: la mare va començar aplicant l'estratègia d'alternança de codi, i la filla va acabar qüestionant-la a favor del monolingüisme familiar en la llengua d'herència. Aquesta actitud proactiva dels descendents a l'hora de mantenir la reproducció de la llengua a la llar recorda als resultats de Flors Mas (2020), en què s'observa que els adolescents d'origen romanès són els que contribueixen més a preservar la llengua d'origen a l'àmbit domèstic.

El component bigeneracional en l'ajustament de les polítiques lingüístiques familiars també es dona a la família 4, de manera encara més explícita. Aquesta és la família en què els tres van acordar parlar entre ells en romanès en l'àmbit domèstic i en castellà a la resta. Cal tenir present, però, que en Bogdan va passar la seva infantesa a Romania, i que quan va arribar a Catalunya els seus pares ja hi vivien des de feia sis anys. Pel que ha donat a conèixer, en aquell moment, en què ell es trobava tot just a la preadolescència, els seus pares mostraven una actitud força proactiva envers la llengua castellana. Per exemple, ha afirmat que durant una època, al principi, s'hi adreçaven en castellà perquè n'aprenués, i que ell els responia en romanès. Per tant, encara que el règim lingüístic actual fos acordat pels tres, es va produir en un punt en què en Bogdan ja havia estat receptor d'unes tries lingüístiques conscients i amb uns objectius concrets per part dels seus pares. Això els converteix en els principals actors, ja que la tria del

seu fill podria haver estat condicionada per les pràctiques i ideologies lingüístiques que aquests li havien inculcat mentre aprenia el castellà.

D'altra banda, les polítiques lingüístiques reben l'etiqueta d'implícites en els casos on les tries dels progenitors no han passat per un debat intern ni col·lectiu i que, per tant, no han estat fruit d'una reflexió o d'un acord explícit. El seu component inconscient o tàcit no implica l'absència d'uns actors i d'unes estratègies, però la detecció d'aquests elements esdevé més complicada a causa d'uns discursos menys unívocs.

Això és el que succeeix a les famílies 2 i 5, tot i que amb resultats oposats perquè en una l'excepció és parlar castellà, i a l'altra romanès. L'adjectiu comú que han emprat els entrevistats de la primera generació en aquestes famílies és "natural".

Alice: No he decidido, es nuestro idioma. No hemos decidido hablar en castellano, yo he venido con los niños y ha sido normal continuar hablando en rumano. Ha habido intentos de hablar en castellano pero como no sale natural, volvemos al rumano.

Iulian: Fue algo espontáneo, así natural. Pero al final nos acabamos pasando muy pronto al español, también de manera espontánea. Llega un momento en que no eres consciente qué lengua estás hablando.

Malgrat la insistència en l'espontaneïtat o en la naturalitat de la seva conducta, el conjunt de l'entrevista a l'Alice permet entreveure certes traces d'intencionalitat, ja que més endavant assegura que de vegades pren algunes mesures com convidar en Cornel a mirar junts la televisió, o corregir-lo si comet errors. En canvi, en el cas d'en Iulian, el pare de la família 5, tot indica que s'ha aplicat l'estratègia de Lanza (2008) anomenada *move on*, basada en la passivitat respecte a la transmissió de la llengua.

Tal com he descrit al subapartat de les interaccions intrafamiliars, ni l'un ni l'altra actuen de manera idèntica amb els seus dos fills, i n'hi ha un amb qui ocasionalment introdueixen la llengua menys parlada en cada cas. Les diferències entre germans podrien ser causades pels comportaments dels mateixos membres de la segona generació, la qual cosa suggeriria que també que adoptarien el rol d'actors en aquestes polítiques lingüístiques. De fet, en Robert, el fill d'en Iulian, ha narrat que sovint la seva germana li parla en romanès i que ell li contesta en castellà, la qual cosa suggereix que aquesta podria ser el principal actor involucrat en la

preservació de la llengua d'origen, essent l'únic membre que intenta utilitzar-la amb més d'un familiar.

5.2 Ideologies lingüístiques

La descripció i l'anàlisi de les pràctiques lingüístiques han permès assignar uns patrons d'ús als membres de les diferents famílies, però per a comprendre el fenomen la transmissió intergeneracional en conjunt cal posar-los en relació amb les representacions subjacents. Els aspectes ideològics a comparar entre les dues generacions són la percepció de la llengua, la seva importància en el manteniment de la identitat romanesa, la voluntat de transmetre-la i els factors limitadors de l'ús.

5.2.1 Percepció envers la llengua

En ambdues generacions la percepció envers el romanès és favorable, i l'origen romànic de la seva llengua ha estat un dels temes més recurrents en les respostes, ja que la majoria dels participants han tocat el tema en algun moment de l'entrevista. Un altre punt comú que he detectat és la tendència a recalcar la seva semblança amb el català i el castellà, fins i tot mitjançant exemples.

Iulian: A ver, somos un país latino. Creo que el idioma es muy parecido al catalán, tenemos muchas palabras que son idénticas. Cuando mi madre me visitó, conoció a mis compañeros de trabajo y a uno le dijo en rumano *ai crescut și ai îngrășat*, y la entendieron.

En canvi, crida l'atenció el contrast entre el sentimentalisme detectat en alguns participants de la primera generació respecte de l'utilitarisme present en les declaracions dels de la segona. El cas més il·lustratiu és el de l'Alice i el seu fill Cornel, de la família 2, ja que han aportat visions radicalment oposades. Mentre que l'Alice ha comparat la llengua amb la seva ànima i ha afirmat que la melodia del romanès la remet a la poesia, a en Cornel li sona de manera neutra. Una oposició semblant també es dona a la família 3, en què la Raluca ha esmentat el romanticisme, la dolçor i la melodia de la llengua, però la seva filla Cosmina només ha fet referència al seu valor de cara al mercat laboral.

Tot i la disminució del component emotiu entre els participants de la segona generació, la percepció que el romanès és útil ha resultat comuna en tots ells. Els arguments més freqüents a favor de la utilitat de la llengua són la possibilitat de relacionar-se amb familiars monolingües, i de trobar feina si en un futur decideixen emigrar a Romania. L'Alexandra i en Bogdan,

pertanyents a les famílies 1 i 4, també han al·legat que es tracta d'una llengua més i que aquest coneixement pot afavorir l'aprenentatge d'altres llengües més endavant.

Que els informants de la segona generació considerin el romanès com a quelcom neutral, no marcat i funcional és un marcadore d'anonimitat (Woolard, 2005), mentre que l'emotivitat en els discursos dels progenitors indica clarament autenticitat.

5.2.2 Llengua i identitat

A part de la utilitat de la llengua, la necessitat de parlar-la per a preservar la identitat romanesa també ha resultat ser una idea compartida per la majoria dels participants, independentment de la generació a què pertanyen. Per tant, recuperant la terminologia de Woolard (2005) no es pot afirmar que els discursos dels descendents estiguin completament exempts d'autenticitat. Un altre cop, les mares de les famílies 2 i 3 tornen a ser les que s'expressen més vehementment i sentimental, tot evocant emocions en els seus arguments. La frase *limba noastră-i o comoară*, pronunciada per l'Alice i extreta d'un poema d'Alexei Mateevici, significa "la nostra llengua és un tresor" i mostra clarament el que representa per a ella el fet de mantenir-la. La Raluca, a més de manifestar la necessitat d'utilitzar el romanès, ha expressat el malestar que li provoca que d'altres no ho facin:

Raluca: Sí, yo creo que es muy importante mantener los orígenes. A mi me sabe muy mal que algunos de mis conocidos me miren raro cuando les estoy hablando en rumano, e incluso me contesten en castellano, y es que dices "pero cabrón, si lo entiendes, háblalo!".

Tot i que la posició majoritària impliqui que el manteniment de la llengua és una condició *sine qua non* per a considerar-se romanès, algunes de les declaracions dels que l'han sostinguda més aferrissadament contradiuen el que ells mateixos han donat a conèixer sobre les seves pràctiques. Per exemple, en Bogdan, membre de la segona generació de la família 4, considera una falta de respecte que algú no li respongui en romanès després que ell s'hi hagi adreçat en aquesta llengua, ja que ho percep com que es volen oblidar del seu origen. No obstant això, ell mateix ha narrat que sovint el seu amic li parla en romanès i que ell li contesta en castellà si es troben en un espai públic. També sembla contradictòria la declaració d'en Iulian, el pare de la família 5: tot i haver admès que no pren cap mesura per a transmetre el romanès i que tampoc no el parla amb la seva parella, ha insistit que la llengua no s'ha de perdre i que és una condició per a mantenir la identitat romanesa. A més, aquest parer desenaixa radicalment amb el del seu fill Robert, l'únic participant de la segona generació per al qual existeix una identitat romanesa més enllà de la llengua.

Pel que fa al conjunt de la segona generació, són destacables comentaris com el de l'Alexandra (“la llengua és l'essència de la cultura”). Si fos l'única en haver fet aquest tipus de valoració, caldria suposar que la seva condició d'estudiant de lingüística comporta un biaix respecte de la perspectiva envers la llengua, però en Cornel ha exposat un argument semblant, al·legant que no concebria la realització d'activitats culturals en qualsevol altra llengua.

5.2.3 Voluntat de transmissió i arguments

Tenint en compte la percepció d'utilitat de la llengua i el fet que sigui considerada un ingredient essencial per a la preservació de la identitat romanesa, no resulta sorprenent que existeixi una voluntat de continuïtat entre els membres de la segona generació. De fet, tots els participants que en formen part han indicat que, en cas de tenir descendència, desitjarien mantenir la transmissió intergeneracional en algun grau.

La divergència respecte dels discursos dels progenitors no es troba en la voluntat de transmetre el romanès, ja que aquests també han expressat el desig que els seus fills el dominin. El contrast, més aviat, rau en la manca de seguretat per a aconseguir que aquesta tercera generació hipotètica pogués acabar sent competent. Per exemple, l'Alexandra té molt clar que ella és romanesa perquè parla romanès i espera el mateix per a la possible descendència, però ha mostrat certa inseguretat quant a la seva pròpia competència (“potser de mi no aprendran el romanès més perfecte”). Aquest fenomen també s'observa al treball de Boudichat (2019), on l'autora conclou que és una de les principals amenaces per a la transmissió intergeneracional. A més, tot i que l'Alexandra percebi la llengua de manera favorable (vg. 5.2.1), ha admès que és conscient que socialment “parlar romanès no és tan guai com parlar alemany”, i que això podria entorpir la transmissió intergeneracional. Aquest tipus de valoració és un clar exemple del concepte de Bourdieu (1977) esmentat al marc teòric, segons el qual no totes les llengües tenen el mateix valor social en l'imaginari col·lectiu.

Comentaris com “entendria que no volguessin” o “no imposaria res” s'han anat repetint al llarg de les entrevistes i reflecteixen unes expectatives de dificultat o de sensació de poca capacitat a l'hora de transmetre la llengua a una tercera generació, és a dir, d'uns *impact beliefs* febles si ens guiem per la terminologia de De Houwer (1999), també present al marc teòric de l'estudi. Així mateix, per a en Bogdan l'origen de la parella també podria determinar l'adequació de la transmissió i la possibilitat que fos exitosa.

Bogdan: A ver, si tuviera una mujer rumana, desde luego que sí, pero si fuera de cualquier otra nacionalidad hmmm, creo que por curiosidad el hijo estaría dispuesto a aprenderlo, pero no se lo impondría.

El desig de transmetre la llengua ha estat justificat de manera semblant pels participants d'ambdues generacions, amb un predomini per part dels arguments de caire identitari: el fet de ser romanès i el manteniment de les arrels, de la tradició i dels costums. Com a argument més pràctic, ha tornat a aparèixer la necessitat que els descendents es puguin comunicar amb la resta de la família.

5.2.4 Factors limitadors de l'ús

La reticència a emprar la llengua sobretot es manifesta en espais públics o en presència d'individus aliens a la comunitat. La vergonya, els estigmes, la por de ser confosos amb altres col·lectius ètnics i la voluntat de ser respectuós són els principals factors implicats que he detectat en la limitació de l'ús. La vergonya i la voluntat de ser respectuós, a la pràctica, tenen les mateixes conseqüències, ja que en ambdós casos es tracta de prescindir de l'ús de la llengua pròpia per evitar una possible situació incòmoda o conflictiva. La diferència es troba en el fet que el terme “vergonya” implica una sanció externa, mentre que “respecte” implica una autoimposició.

Tots aquests factors són difícils d'analitzar per separat perquè contínuament es manifesten de manera entrelligada. Per exemple, en el cas de l'Alice, mare de la família 2, la vergonya és producte dels propis prejudicis envers altres grups ètnics:

Alice: Yo si estoy en el tranvía y me llaman hablo castellano, tengo vergüenza. Mi cara ya dice, me preguntan que esta es rusa, no tengo cara de española. También tengo vergüenza porque muchos piensan que somos todos gitanos, aunque no somos, y piensan que todos hacemos daño.

D'altra banda, la Raluca, mare de la família 3, també es queixa d'aquesta associació amb la comunitat gitana, però afirma que a ella no li afecta i que es nega rotundament a parlar qualsevol llengua que no sigui romanès amb algú de la comunitat perquè “és una vergonya avergonyir-te de la teva pròpia llengua”. Un altre tipus de vergonya que he detectat, és la causada pels estereotips directament relacionats amb la comunitat romana. Per exemple, la Doina, mare de la família 1, ha declarat que en una entrevista laboral es va plantejar si donar a conèixer el seu origen, argumentant que, si ho feia, probablement no obtindria la feina.

Entre els descendents, l'únic indicati explícit de vergonya l'he trobat en en Robert, de la família 5. En aquest cas, la vergonya de parlar romanès en lloc de castellà és produïda per la manca de seguretat en les seves competències, és a dir, existeix una por de ser jutjat per altres membres de la comunitat, però no per la societat d'acollida.

El factor delimitador restant, la voluntat de ser respectuós, s'aplica segons dos criteris diferents. El primer criteri consisteix a canviar de llengua perquè a la conversa hi participen individus que no entenen el romanès, com fan l'Alice i la seva filla (no entrevistada) quan tenen convidats a casa. Tanmateix, sembla que a l'àmbit de l'església aquesta norma no s'aplica i són les parelles locals dels feligresos les que aprenen romanès per assistir-hi.

El segon criteri, ja documentat per Flors Mas (2020), consisteix a canviar de llengua sempre que algun no-parlant pugui sentir la conversa, fins i tot encara que no participi de cap manera en l'acte comunicatiu. Tal com he esmentat al punt 5.1.1, aquest és el cas de la família 4, en què els tres membres canvien sistemàticament al castellà quan es troben en espais públics. Tant la Monica com el seu fill Bogdan són del parer que emprar el romanès en aquest context suposaria una falta de respecte cap a la gent del voltant i que, per exemple, si es trobessin algun conegut romanès a la sala d'espera d'un CAP o de qualsevol institució, hi parlarien en castellà per aquest motiu. Tot i que ambdós hagin afirmat explícitament que la seva conducta no és causada per cap pressió externa i que és qüestió de respecte, en un moment donat la Monica ha pronunciat el mot "vergonya", la qual cosa crida l'atenció perquè contrasta amb la connotació d'intencionalitat i de llibertat d'actuació de "respecte":

Monica: Una vez que estamos fuera, que hay personas alrededor digamos, siempre hablamos español porque, a ver, por cuestión de vergüenza, de respeto a los demás y para que nos entiendan lo que hablamos no? Pero cuando estamos solos siempre rumano.

L'aparició d'aquest mot indica que, malgrat la contundència amb què ha defensat la necessitat de parlar castellà per ser respectuós, la participant podria no tenir tant clar l'origen de la seva pròpia conducta, i que en realitat aquesta estigués motivada parcialment o total per una por d'ésser jutjat per la societat d'acollida.

5.3 Competències lingüístiques

Tal com figura al marc teòric, és habitual que la percepció de la competència dels fills variï entre ambdues generacions, però en aquest estudi l'avaluació es manté força homogènia.

L'Alexandra, la Cosmina i en Bogdan consideren que la seva competència en romanès és òptima, i que una hipotètica reincorporació al món laboral de Romania no els suposaria cap dificultat. Sí que tant l'Alexandra com en Bogdan, de la segona generació, han admès que tenen la impressió d'haver oblidat parcialment els patrons prosòdics i vocabulari especialitzat, però les seves mares han opinat que el seu domini de la llengua és impecable.

Per contra, en Cornel és més exigent amb ell mateix i afirma que, encara que tingui fluïdesa, comet errors lèxics i morfològics, com ara en escollir termes de camps semàntics més específics, o a l'hora de conjuguar verbs. Tot i que empri el romanès a la feina, els seus companys li recorden que té "accent espanyol", i creu que una incorporació al mercat laboral de Romania se li faria difícil i que li caldria un període d'adaptació.

Cornel: Yo hablar rumano, como es la lengua materna, lo hablo totalmente fluido pero el léxico lo tengo como alguien que ha ido a dos grados de primaria, entonces lo hablaré fluido pero un poco al nivel que tiene un niño pequeño: me faltan palabras, no sé conjuguar muy bien [...] En un ambiente coloquial perfectamente, a lo mejor frases hechas no tanto y siempre les pregunto qué quieren decir y a veces se frustran.

La seva mare, l'Alice, s'ha limitat a avaluar-lo de manera quantitativa, posant-li un 5 de competència. Segons aquesta, la mancança no es redueix a aspectes purament estructurals, sinó també pragmaticoculturals.

Alice: El otro día me enfadé porque no sabía donde estaba Caracal y le dije que cómo puede ser.

En aquest cas concret, el desconeixement de la geografia romanesa també comporta una mancança a nivell de riquesa fraseològica, ja que Caracal suposa una font important de refranys i acudits per la seva reputació en la tradició oral romanesa, equivalent a Lepe en la tradició oral del castellà d'Espanya.

L'únic que se sent incòmode parlant en romanès és en Robert, de la família 5, i afirma que fins i tot no el parla per por de barrejar-hi francès, llengua que aprèn a l'institut. La seva valoració s'alinea amb la del seu pare, en Iulian, el qual declara explícitament que el seu fill no parla bé la llengua perquè gairebé no hi ha estat en contacte. Tanmateix, en Robert se sent capaç de treballar a Romania si calgués, per la qual cosa cal qüestionar que el seu nivell sigui tan pèssim com afirma.

6. CONCLUSIONS

Els contrastos entre les dues generacions oscil·len considerablement segons la temàtica analitzada, essent molt pronunciats en certs aspectes i inexistent en d'altres. D'aquesta manera, la formulació d'una conclusió homogènia i generalitzada obviaria matisos rellevants. El fet que tampoc no hi hagi un sol element que afavoreixi o dificulti la transmissió intergeneracional, també ha fet palesa la necessitat de desgranar les conclusions en diferents punts.

Un dels aspectes en què no he detectat patrons d'ús diferenciats és el de les interaccions intrafamiliars, en què la llengua triada per a relacionar-se amb els altres sembla ser independent respecte de la generació. De cara a la transmissió intergeneracional, aquestes dades són positives perquè impliquen que no s'ha produït una davallada de l'ús dins de les famílies. Aquestes conclusions entren en consonància amb les de les polítiques lingüístiques familiars, ja que majoritàriament les mesures aplicades pels progenitors no han estat rebutjades per part dels fills. De fet, més aviat aquests mostren la tendència a contribuir en l'ajustament de les polítiques lingüístiques familiars, fins i tot amb conseqüències positives per a l'ús de la llengua.

Un altre punt a favor del manteniment de la transmissió intergeneracional, que es manté intacte en la segona generació, és la percepció del romanès com a quelcom necessari per a mantenir la identitat grupal, i que té certa utilitat. Al mateix temps, cal destacar que els discursos dels membres de la segona generació perden intensitat respecte dels de la primera, amb més tendència a l'emotivitat.

També perdura la voluntat de transmissió, i els arguments facilitats s'alineen amb els que exposa Carrobbles (2011), ja que majoritàriament són de caire identitari. En aquest cas, però, els discursos també varien entre els membres de les dues generacions, ja que els de la segona dubten de la seva capacitat a l'hora d'aconseguir que una hipotètica tercera generació adquireixi el romanès satisfactòriament. Recuperant un altre cop la terminologia de De Houwer (1999), es pot observar un afebliment en els *impact beliefs* dels descendents.

Encara que els participants de la primera generació siguin més exigents amb els altres membres de la comunitat pel que fa a l'ús de la llengua i els seus discursos evoquin més emotivitat, es veuen més afectats per limitacions com els estigmes predominants en l'imaginari col·lectiu de la societat d'acollida, o la vergonya de parlar romanès en espais públics. Per contra, els de la

segona generació s'han mostrat més indiferents en tots els aspectes, és a dir, no s'han expressat de manera tan vehement pel que fa a la necessitat de mantenir la llengua, però tampoc no han mostrat indicis de sentir-se intimidats per la societat d'acollida. Si bé a efectes pràctics aquest distanciament pot tenir efectes beneficiosos per a l'ús de la llengua, cal preguntar-se si realment és positiu en si, ja que podria venir donat per l'apatia que comporta la desvinculació emotiva. Certament la manca de confiança a l'hora de transmetre la llengua en un futur i la desvinculació emotiva revelen que la continuïtat del romanès a Catalunya no està del tot assegurada, però només a llarg termini es podrà avaluar si suposen una amenaça real. Ara bé, la inseguretat sembla estar associada a la pèrdua de competència respecte de la primera generació, la qual varia considerablement entre els diferents casos però no deixa de suposar un símptoma de substitució lingüística.

Així mateix, la davallada dels àmbits d'ús que he detectat al llarg de l'anàlisi permet observar que els membres de la segona generació empren la llengua en menys contextos que els seus pares. Que l'església ortodoxa es constitueixi com a nucli principal de la comunitat implica que l'ús del romanès depengui en gran part dels valors de la religió; i no hi assisteix cap dels participants de la segona generació. Com que també actua com a potenciador de la llengua en altres àmbits, el fet de no assistir-hi també podria explicar que aquestes persones no tendeixin a interactuar amb grups d'amics de la mateixa procedència, per la qual cosa les botigues de productes romanesos acaben sent l'únic àmbit aliè a la llar que funcioni íntegrament en romanès compartit per ambdues generacions. Seguint les teories de Martínez de Luna (2010) i Fishman (2012) segons els quals l'ús comunitari és un requisit per a la supervivència de les llengües, aquest descens dels usos fora de l'àmbit familiar posa en perill la vitalitat del romanès a la Catalunya del futur.

Com a possibles línies de recerca posterior, l'estudi present podria servir de base per a una investigació de més envergadura sobre el mateix fenomen, amb instruments d'obtenció de dades basats en la observació de la conducta o bé una anàlisi de les xarxes. També podria complementar un estudi centrat en la transmissió cap a una tercera generació, o bé el disseny d'un pla d'intervenció per tal de fer front a la substitució lingüística dins d'aquesta comunitat, tot seguint un enfocament de recerca-acció participativa (Pain R. et al., 2011).

REFERÈNCIES

Alonso, M. (2008). Comunidades inmigradas de la Europa del Este: El caso del colectivo rumano en España. *Revista CIDOB D'Afers Internacionals*, (84), 65-79.

Bastardas, A. (2004). Sociolingüística versus política i planificació lingüístiques: distincions entre els camps i nocions integradores. *Revista de Llengua i Dret*, núm.41, p. 175-194.
Accessible <https://rb.gy/y1egd>

Bastardas, A. (2005). *Cap a una sostenibilitat lingüística*. Barcelona: CETC/Angle Editorial.

Bastardas, A. (2016). Famílies lingüísticament mixtes a Catalunya: competències, usos i autoorganització evolutiva. *Treballs de sociolingüística catalana*, núm. 26, p. 285-308.
Accessible a: <http://revistes.iec.cat/index.php/TSC/article/view/142275/141188>

Boix-Fuster, E., Torrens, Rosa M. (ed.) (2011). *Les llengües al sofà. El plurilingüisme familiar als països de llengua catalana*. Lleida: Pagès.

Boudichat, F. (2019). *La transmissió intergeneracional de l'amazic a Osona: de la segona generació a la seva descendència*. Universitat de Barcelona.
Accesible a: <https://rb.gy/pze52y>

Bourdieu, P. (1977). L'économie des échanges linguistiques. *Langue française*, (34), 17-34.

Bucur, E. R. (2012). *Réseaux migratoires roumains en Espagne: Stratégies et territoires de vie à Castellón de la Plana (Comunidad Valenciana)*. Université d'Angers.
Accessible a: <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-00985417/document>

L.-J. Calvet (1987). *La guerre des langues et les politiques linguistiques*. Paris: Hachette.

Carrobles, D. M. (2011). La lengua rumana en Madrid: observaciones sobre usos y actitudes lingüísticas/The Romanian language in Madrid: some remarks on the linguistic uses and attitudes. *Revista de Filología Románica*, núm. 28, p. 191-208.
Accessible a: revistas.ucm.es/index.php/RFRM/article/view/3728/36030

Casanova, P. C., & Figueras, M. C. J. (2021). La transmissió de les llengües filipines a Catalunya. *Treballs de sociolingüística catalana*, núm. 31, p. 117-136.

Accessible a: <https://www.raco.cat/index.php/TSC/article/view/386906/480305>

Ciscel, M. H. (2010). Reform and relapse in bilingual policy in Moldova. *Comparative Education*, 46(1), 13-28.

Constantin, S. (2004). Linguistic policy and national minorities in Romania. *Noves SL.: Revista de sociolingüística*, (3), 5.

Cooper, R. L. (1989). *Language planning and social change*. Cambridge University Press.

Csata, Z., & Marác, L. (2016). Prospects on Hungarian as a Regional Official Language and Szeklerland's Territorial Autonomy in Romania. *International Journal on Minority and Group Rights*, 23(4), p. 530-559.

Curdt-Christiansen, X. L. (2016). Conflicting language ideologies and contradictory language practices in Singaporean multilingual families. *Journal of multilingual and multicultural development*, 37(7), p. 694-709.

Accessible a: <https://rb.gy/hg261i>

Curdt-Christiansen, X. L. (2018). «Family language policy». A: Pérez-Milans M. i Tollefson J. (eds.). *The Oxford handbook of language policy and planning*. Oxford University Press, 2018.p. 420-441.

De Houwer, A. (1999). «Environmental factors in early bilingual development: The role of parental beliefs and attitudes». A: Extra G. i Verhoeven L. (eds.). *Bilingualism and migration*. De Gruyter Mouton, 1999, p. 75-96.

Accessible a: <https://rb.gy/iu0ukk>

De la Cuesta-Benjumea, C. (2011). La reflexividad: un asunto crítico en la investigación cualitativa. *Enfermería clínica*, 21(3), p. 163-167.

El Hachmi, N. (2021). *Dilluns ens estimaran*. Barcelona: Edicions 62.

Fishman, J. A. (2012). « Cultural autonomy as an approach to sociolinguistic power-sharing: some preliminary notions». A: Bhatia T. i Ritchie W. (eds.). *The Oxford handbook of language policy and planning*. Oxford University Press, 2013, p. 466-494.

Accessible a: <https://rb.gy/zpwwg3>

Flors-Mas, A. (2020). «No és que no m'agrade el valencià, és que no es pot usar»: pràctiques i ideologies lingüístiques entre adolescents castellonencs d'origen immigrant. *Treballs de sociolingüística catalana*, núm 30, p. 157-171.

Accessible a: <https://www.raco.cat/index.php/TSC/article/view/374472/468021>

García Gonzalez, I. (2007). *Quins són els aspectes que cal considerar en l'ús de l'entrevista en profunditat com a instrument de recerca?*. Butlletí LaRecerca.

Accessible a: <https://www.ub.edu/idp/web/sites/default/files/fitxes/ficha9-cat.pdf>

Gerring, J. (2004). What Is a Case Study and What Is It Good for? *The American Political Science Review*, 98(2), p. 341-354.

Idescat. (2020). Població a 1 de gener. Per lloc de naixement (país) i sexe. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Accessible a: <https://www.idescat.cat/pub/?id=pmh&n=7567>

INE. (2020). Población (españoles/extranjeros) por País de Nacimiento, sexo y año. Madrid: Instituto Nacional de Estadística.

Accessible a: <https://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t20/e245/p08/&file=01006.px>

Junyent, C. (2020). *El futur del català depèn de tu*. Barcelona: La Campana.

Labov, W. (1972). *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Lamuela, X. (2004). Instal·lació o establiment? Encara sobre els objectius de la promoció lingüística. *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, núm. 37, p. 217-244.

Accessible a: <https://www.raco.cat/index.php/Caplletra/article/view/281603/369435>

Lamuela, X. (2005). El romanès. Estudi comparatiu entre la gramàtica del català i la del romanès. *Estudis Romànics*, núm 30, p.441-443.

Accessible a: <http://www2.udg.edu/Portals/125/GALI/08%20roman%C3%A8s%20ed.pdf>

Lanza, E. (2008). Multilingualism and the family. A: Auer P. I Wei L (eds.). *Handbook of multilingualism and multilingual communication*. De Gruyter Mouton., 2007. p. 45- 68.

Martínez de Luna Pérez de Arriba, I. (2010). «Monolingüisme, diglòssia o bilingüisme?». A: *La revernacularització del valencià a la ciutat d'Alacant: actes de la jornada d'estudi i debat "Llengua, educació i revernacularització: el valencià a la ciutat d'Alacant"*. Institut d'Estudis Catalans, 2007, p. 23-34.

McCarty, T. L. (Ed.). (2014). *Ethnography and language policy*. Routledge.

Pain, R., Whitman, G., & Milledge, D. (2011). *Participatory Action Research Toolkit*. Durham University.

Accessible a: <https://n9.cl/xn7fy>

Rampton, M. B. H. (1990). Displacing the 'native speaker': Expertise, affiliation, and inheritance. *ELT Journal*, Volume 44, 97–101.

Schulte, K. (2009). Loanwords in Romanian. A: Haspelmath M. i Tadmor U. (eds.). *Loanwords in the world's languages: A comparative handbook*. Walter de Gruyter, 2009, p. 230-259.

Spolsky, B. (2004). *Language policy*. Cambridge University Press.

Spolsky, B. (2012). Family language policy—the critical domain. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 33(1), 3-11.

Vila, X. (2012). Algunes bases per a la recerca sociolingüística en sentit ampli. A: Vila, X. (ed.). *Posar-hi la base: usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2012, p. 11-24.

Accessible a: <https://rb.gy/yh8fb1>

Vila, F. X. (2019). Models de política lingüística i els seus condicionaments sociolingüístics: aplicacions al cas de Catalunya. *Revista d'estudis autonòmics i federals*, núm.30, p. 97-145.

Walls, F. (2020). Les trajectòries lingüístiques de progenitors anglòfons transnacionals a Barcelona. *Treballs de sociolingüística catalana*, núm. 30, p. 193-212.

Accessible a: <https://www.raco.cat/index.php/TSC/article/view/374474/468023>

Williams, C. (2007). Research methods. *Journal of Business & Economics Research (JBER)*, 5(3).

Accessible a: <https://clutejournals.com/index.php/JBER/article/view/2532/2578>

Woolard, K. (2005). *Language and Identity Choice in Catalonia: The Interplay of Contrasting Ideologies of Linguistic Authority*. Escholarship.org.

Accessible a: <https://escholarship.org/uc/item/47n938cp>

Zhao, S. (2011). Actors in language planning. *Handbook of research in second language teaching and learning*, 2, 905-923.

ANNEXOS

Model de guió de l'entrevista A: progenitors

- Edat i sexe:
- Quant de temps fa que vius a Catalunya?
- A quina part viviu de Catalunya?
- Teniu més familiars aquí?
- Penses que B parla fluïdament el romanès?
- Quina llengua predomina a la llar?
- Podries dir la llengua que fas servir amb cada familiar dels que viuen a Catalunya, i en quina llengua et parlen ells a tu? Ex. Àvia: li parlo en x i em parla en y
- Creus que aquestes interaccions han canviat amb el temps, o es mantenen igual que fa uns anys?
- Els altres membres de la família han intentat influir a l'hora d'inculcar el romanès als teus fills?
- Creus que parlar la llengua és necessari per mantenir la identitat romanesa?
- Amb què associes la llengua romanesa?
- Per què vas decidir transmetre x a B?
- Volies que fos un parlant competent de romanès?
- En cas afirmatiu, què heu fet els pares per aconseguir-ho?
- La decisió de parlar en llengua x a B va ser espontània o premeditada? Va haver-hi un debat entre els pares?
- Ha costat/ Costa que B parli en romanès amb vosaltres?
Quines estratègies heu fet servir? Anècdotes
- A part de la llar, vas a espais freqüentats majoritàriament per romanesos? (Botigues, esglésies...)?
- Entorn social: creus que et relaciones més amb persones d'origen romanès o espanyol/català? Existeix una comunitat romanesa? En cas afirmatiu, hi ha una part d'aquesta comunitat que funcioni en castellà/català o entre ells sempre es parla romanès?
- Quins d'aquests espais creus que ajuden més a potenciar l'ús del romanès dins de la comunitat?
- Si coneixes algun romanès parlant en català/castellà (ex. a l'escola o en un grup de persones), creus que després parlarieu romanès en privat? (més colateral)

- Com valoren l'actitud de la societat catalana/espanyola respecte la vostra llengua?
Sents que la vostra llengua està estigmatitzada a Catalunya/Espanya i que això pot afectar negativament en el manteniment intergeneracional?
- Us sentiu còmodes parlant romanès al carrer o en altres espais públics (ex. sala d'espera d'un CAP) ? O alguna cop heu sentit pressió/tensió/incomoditat/discriminació per fer servir la vostra llengua davant d'altres persones?
- Algun cop has pensat que el fet de transmetre el romanès comportaria un desavantatge per al teu fill en el sistema escolar? (influeix sobre els resultats del sistema educatiu/has sentit pressions per emprar una llengua local a casa)

Model de guió de l'entrevista B: descendents

- Edat:
- On has nascut?
- Si has nascut a Romania, quant de temps fa que vius aquí?
- Vius amb els teus pares?
- A què et dediques? Treballes, estudies...?
- Consideres que parles fluïdament el romanès?
- Quan parles amb familiars que viuen a Romania (si n'hi tens) et noten una pronunciació diferent? I com ho valoren? T'han fet comentaris?
- Et sentiries capacitat/da per incorporar-te laboralment a la societat romanesa amb les teves competències lingüístiques actuals?
- En quina llengua parles amb cada membre de la família que tens a Catalunya? La comunicació és només en romanès?
- Creus que en algunes interaccions la llengua ha canviat amb el temps, o es mantenen igual que quan eres petit/a?
- Hi ha membres de la família més insistents que d'altres pel que fa a l'ús del romanès? Quins? I els més permissius?
- Consumeixes productes audiovisuals/culturals en romanès?
- Creus que el romanès és útil per a tu?
- Creus que parlar la llengua és necessari per mantenir la identitat romanesa?
- Amb què associes la llengua romanesa?
- Si tinguessis fills, voldries que parlessin romanès? Per què?
- Tens amics d'origen romanès?

- En cas afirmatiu, què parles amb ells quan t'hi trobes en espais públics?
- Freqüents espais com botigues romaneses o esglésies romaneses? En cas afirmatiu, què hi parles?
- Si coneixes algun romanès parlant en català/castellà (ex. a l'escola o en un grup de persones), creus que després parlaríeu romanès en privat? (colateral)
- Et sents còmode parlant romanès al carrer o en qualsevol espai públic (ex. a la sala d'espera d'un CAP, a l'institut o a la universitat) O el fet de parlar la llengua davant de no-romanesos et genera incomoditat/tensió/vergonya o qualsevol altre tipus de pressió?
- Sents que la vostra llengua està estigmatitzada a Catalunya/Espanya i que això pot afectar negativament en el manteniment intergeneracional?